

WEIS ISTVÁN

A magyar falu

Budapest, 1931, Magyar Szemle Társasága. 76–79.

Weis István (1889–1973) szociológus, egyetemi tanár, konzervatív szemléletű társadalompolitikai, szociálpolitikai közíró. 1920-tól a Népjóléti és Munkügyi Minisztériumban dolgozott, majd 1933–1936 között az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) vezérigazgatója volt. Munkái: A közigazgatás szociális feladatai (1921), A mai magyar társadalom (1930), Hova? A magyar jövő útja (1931), Hazánk társadalomrajza (1942). Jobboldali nézetei miatt már 1945-ben internálták, 1949-ben kényszermunka táborba került, 1954-ben államellenes összeesküvés gyanújával elítélték.

Az 1931-ben megjelent A magyar falu című munkáját a Faluszövetség igazgatójaként írta meg. A szövegrészlet a paraszti mentalitás jellemzése, érvelés amellett, hogy a politikai erők észrevegyék a paraszti társadalomban rejlő lehetőségeket.

A hagyományokhoz való ragaszkodás többé-kevésbé minden vidéki, főleg földműveléssel foglalkozó embernek tulajdonsága. A francia kisvárosi polgárnak, vagy földművesnek pl. sokkal erősebben fejlődött ki ez az érzéke, mint a mienk és ott a hagyományok kötelező ereje sokkal erősebb. A földművelés hosszú időszakokhoz kötött volta, nemzedékek hosszú sora által kipróbált módszerek, cselekvési eljárások bebizonyított hasznossága, az évszakok szabályszerű változása éppen úgy a hagyomány tisztelete felé hajtják a falusi embert, mint környezetének látszólagos változatlansága, amelyben azelőtt, hosszú évtizedeken át, csupán egy-egy házasság, keresztelő, haláleset, tűzvész okozott észrevehetőbb változást. A halálhoz és a születéshez azonban a falusi ember nem fűz oly mélyreható következtetéseket, mint mi, mert a természeti tényezőkkel való állandó foglalkozás ezeket az eseményeket teljesen kivetkőzteti előtte misztikus mivoltukból. A hagyománytisztelet mellett erősen érvényesül a bizalmatlanság is benne. Hosszú századokon át a nemzeti életnek csak szenvedőleges alanya és nem szereplő tényezője volt. Magyarországon ugyan a jobbágy még a Dózsa lázadás után sem süllyedt olyan mélyre, mint a legtöbb külföldi államban és sokkal könnyebb volt egyéni kiválóság révén az egyházi vagy éppen nemesi rendbe emelkednie – ez azonban csak az egyeseken segített, a tömeg megszokta azt, hogy a vele érdekellentétben álló felsőbb osztályoktól ritkán jött valami jó és a hatóságok nagyon hosszú ideig természetesen az egyetemes nemzeti érdeket csak a politikai nemzetet alkotó felsőbb osztályok fogalmazásában ismerték és érvényesítették. Mikor azután a negyvennyolcas átalakulás a politikai válaszfalakat ledöntötte és a jobbágy – elkésve ugyan, de még mindig megfelelő gazdasági és műveltségi előkészítés nélkül – a jobbágytelek urává lett, ismét okot talált arra, hogy az idegenekkel,

a kabátosokkal, új intézményekkel és egyénekkkel szemben zárkózott legyen. Egyes magasabb műveltségű, de csekélyebb erkölcsi érzékű tanult egyének megrohanták a falut és, a mi viszonyainkhoz képest túlságosan liberális jogrend hézagait felhasználva, az önállóságra kellően elő nem készített falusi embereket az egész vonalon megrövidítették. A csodás ékesszólással rendelkező, váltókat aláírató részletügynököktől kezdve a vidéki bankok kamatpolitikájáig, a kis tojástózsértől addig az ügyvédig, aki a könyvkivonati illetékesség alapján minden tízedik megyében perelte és forgatta ki vagyonából a gazdát. Ez közrehatott abban, hogy a bizalmatlanság szelleme nagyra nőjön a falusi emberben, ami azután szinte katasztrófális hatású volt akkor, amikor a fokozatos fejlődés alapján álló, hagyományokat tisztelő különböző társadalmi rétegeknek a háború vége felé szorosán kellett volna összefogniuk a közös célok megvalósítására. Ezt a hagyománytiszteletet és az újításokkal szemben való bizalmatlanságot, azt a félelmet, hogy „a falu szájára kerülés” szemükben szörnyű sorsát elkerüljék, sokakban azt a vélelmet érlelte ki, hogy a magyar falusi ember, különösen a földműves feltétlenül konzervatív. Tagadhatatlan, hogy vannak bizonyos konzervatív tulajdonságok a falusi emberben, de éppen a konzervatív irányzat lényege: az egyéni érdekek és érvényesülésnek háttérbe szorulása a közönség előtt – csak vidékenként, inkább egyes falvakban és egyes kiemelkedő egyéniségekben található fel. A magyar földművesek többsége szélső individualista, társas érintkezésben, bizalmasai, barátai megválogatásában elfogulatlan, úgyhogy sokkal inkább lehet liberálisnak nevezni. Végzetes reá és az egész Magyarországra nézve, hogy a liberalizmus korszakát osztály kifejlődésének kezdetleges állapotában érte el és így ennek a korszaknak előnyeit nem élvezhette, csupán hátrányai sújtották. A magyar földművest éppen az jellemzi, hogy hagyománytisztelete és bizalmatlansága ellenére hallatlanul tanulékony és alkalmazkodó. Amint hozzászólt a pennsylvaniai bányák munkarendjéhez és a világháború forгатagaihoz, éppen úgy egészen rövid idő alatt változtat életszokásain, termelési rendjén, amennyiben a változtatás előnyéről meggyőződik. A ceglédi, kecskeméti gyümölcs kultúra csupán néhány évtizedes, éppen úgy, mint a nagykőrösi zöldségtermelés. A kerékpár – amelyet eleinte annyira gúnyoltak – éppen úgy polgárjogot nyert, mint az új táncok, a rádió és számos egyéb említett újítás.

Ez az a fogantyú tehát, amellyel a magyar falu fejlődésének irányát szabályozhatjuk. A cél a minél erősebb művelés úgy az ismeretek közlése, mint a gondolkodóképesség serkentése terén; számolnunk kell azokkal a gátlásokkal, amelyeket a hagyományok és a bizalomhiány okoznak, de meg kell győznünk falusi testvéreinket egyes változtatások célszerű, reá nézve hasznos voltáról; ebben az esetben feltétlenül számíthatunk rájuk. Az elmondottak alapján pedig változásokra szükség van, nemcsak azért, mert a nemzet sorsát a nemzet számbeli többségének állapota határozza meg, hanem azért is, mert hibáik, nehézségeik és visszasságaik ellenére a falusi földműves tömegek alkotják a magyar nemzet legértékesebb elemét, bennük nyilvánul meg legjobban a magyar őserő és regenerálódó képesség. Belőlük kell kitermelődnie az új középosztálynak, minthogy a régi az egyoldalú tisztviselő tájékozódás következtében összeroppant és önekik kell adniuk majd azokat a nagy vezető tehetségeket is, akik Magyarországot a múltak ingó pallóján átvezethetik a jobb jövőbe, a megváltozott viszonyokhoz képest átalakítandó új keretekbe.

A falu népe ma vár. Várja azt vagy azokat, akik orvosságot hoznak sebeire és mindenre kiterjedő tervvel lépnek fel gazdasági, szociális, művelődési hiányainak megszüntetésére, bevezetik a politikai és közigazgatási érvényesülés némiképpen még mindig elzárt fellegvárába. Tulajdonképpen nagy versenyfutásnak kellene lennie a falu népének szervezéséért, irányításáért; azt kellene gondolnunk, hogy a felsőbb társadalmi osztályoknak, különböző élethivatásoknak, politikai pártoknak ez a legfőbb problémája. Igen dicséretreméltó kivételektől eltekintve, ennek éppen az ellenkezőjét látjuk: ismétlések elkerülése végett ezúttal csak egész röviden mutatunk reá arra, hogy még mindig tájékozatlanság uralkodik a falu felől. A faluprobléma még mindig nem önállósult a legtöbb vezető tényező szemében: elbújik az általános termelési vagy politikai kérdésben.

NÉMETH LÁSZLÓ

A magyar élet antinómiái. A föld kérdése

Válasz, 1. évf. (1934) 2. sz. 117–135.

Németh László (1901–1975) író, drámaíró, közíró, a 30-as években induló népi mozgalom meghatározó alakja. Pályafutása a Nyugatnál kezdődött, de hamar eltávolodott a laptól és 1932–1937 között Tanú címmel saját folyóiratot indított, ami a parasztságot középpontba állító harmadik utas mozgalom mérföldkövének bizonyult. Németh László politikai gondolkodásának meghatározó kategóriái a „minőség forradalma”, az „új nemesség” és a „kertmagyarország” eszméje, amit az alábbi szövegben bővebben ki is fejt. A magyar élet antinómiái című írása reflexió Szekfű Gyula Három nemzedék és ami utána következik című könyvére, amelynek egyik fejezete a magyar társadalom nagy ellentmondásai között többek között a földkérdéssel is foglalkozik. Németh egyetértve Szekfű főbb megállapításainak lényegével tovább is gondolja azokat, kiegészítve az „egykézés” megoldásra váró problémájával és a minőségi termelésre való áttérés szükségessége mellett érveléssel.

A termelés ma termények mellett az egész világon elsősorban munkanélkülieket termel; a tökéletesedésnek az a faja, melyet a XIX. század indított meg, egyre több embert rekeszt ki a gazdaságból, úgyhogy a társadalom tagjai, akik hajdan nemesek és jobbágyok voltak, ma még élesebben szétválnak: termelésen belül és termelésen kívül élőkre. [...]

A magyar problémák legsúlyosabbika: a föld kérdése épp abban áll, hogy a gazdaságoknak ez a humanizálása annál kevésbé tud bekövetkezni, minél nagyobb szükség volna rá. Az ipari munkanélküliséget ismerjük, hiszen itt van a szemünk előtt, s elég határozott: a munkás vagy „sétál”, vagy dolgozik; a mezőgazdasági munkanélküliség